

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
SECȚIA A PATRA

CAUZA MARIUS ALEXANDRU ȘI MARINELA ȘTEFAN
ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 78643/11)

HOTĂRÂRE

Art. 2 (procedural) • Anchetă efectivă • Nestabilirea cauzelor deznădăcinării arborelui aflat la originea unui accident de circulație mortal și existența unei eventuale neglijențe din partea autorităților • Omiterea strângerii și păstrării unor probe esențiale • Durata de 8 ani și 6 luni nejustificată și imputabilă autorităților • Acțiune în răspundere civilă delictuală fără șanse reale de finalizare

Art. 2 (material) • Obligații pozitive • Lipsa unei omisiuni a statului de a proteja viața pasagerilor din autoturism • Existența unui cadru normativ având ca obiect prevenirea accidentelor cauzate de plantațiile rutiere

Strasbourg

24 martie 2020

*Hotărârea va deveni definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție.
Poate suferi modificări de formă.*

În cauza Marius Alexandru și Marinela Ștefan împotriva României,
Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

Jon Fridrik Kjølbro, *președinte*,
Faris Vehabović,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Iulia Antoanella Motoc,
Carlo Ranzoni,
Stéphanie Mourou-Vikström,
Jolien Schukking, *judcători*,
și Andrea Tamietti, *grefier de secție*,
după ce a deliberat în camera de consiliu, la 26 noiembrie 2019 și 11 februarie 2020,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la cea din urmă dată:

PROCEDURA

1. 1. La originea cauzei se află cererea nr. 78643/11 îndreptată împotriva României, prin care doi resortisanți ai acestui stat, domnul Marius Alexandru Ștefan („reclamantul”) și doamna Marinela Ștefan („reclamanta”), au sesizat Curtea la 12 decembrie 2011, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamanții au fost reprezentați de S.R. Mihai, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, în ultimul rând de doamna S.-M. Teodoroiu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanții susțin că statul nu și-a îndeplinit obligația de a proteja viața lor și a rudelor lor decedate la 6 august 2007, ca urmare a căderii unui arbore pe autoturismul în care se aflau. Aceștia se mai plâng de lipsa unei anchete efective desfășurate pentru identificarea și pedepsirea persoanelor răspunzătoare pentru accident, precum și de durata acesteia. Reclamanții invocă art. 2 § 1 și art. 6 § 1 din Convenție.

4. La 13 septembrie 2012, cererea a fost comunicată Guvernului. La 14 aprilie 2015, o comunicare suplimentară a fost adresată Guvernului.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamanții s-au născut în 1983 și, respectiv, 1985. Sunt soț și soție și au domiciliul în București. Reclamanta este fiica și, respectiv, sora celor trei persoane decedate ca urmare a tragicului eveniment din 6 august 2007.

A. Evenimentul din 6 august 2007

6. La 6 august 2007, reclamantii se aflau într-un autoturism condus de tatăl reclamantei. În vehicul se aflau, de asemenea, mama și fratele reclamantei, în vârstă de 5 ani. Pe când se îndreptau spre comuna Murfatlar (județul Constanța), între orele 9:30 și 10, un arbore de pe marginea drumului național s-a dezrădăcinat și a lovit autoturismul. Părinții și fratele reclamantei au decedat în momentul impactului. Reclamanta a suferit leziuni multiple, printre care traumatism toraco-abdominal cu fractură complexă de bazin, fractură cotiliană bilaterală și fractură de femur. Reclamantul a suferit, la rândul său, multiple leziuni, printre care contuzie toraco-abdominală și fractură de femur. Reclamantii au fost transportați la spitalul de urgență, fiecare fiind supus unei intervenții chirurgicale.

7. Serviciul Județean de Medicină Legală Constanța a emis certificate medico-legale pentru părinții și fratele reclamantei la 20 august 2007 și 28 ianuarie 2008. La 29 decembrie 2008 și 11 martie 2009, Institutul Național de Medicină („INML”) a efectuat expertize medico-legale pentru reclamantii. În rapoartele de expertiză s-a constatat că reclamantul a avut nevoie de 80–90 de zile de îngrijiri medicale, iar reclamanta de 90–100 de zile. Potrivit acestor rapoarte, leziunile nu au pus în pericol viața reclamantilor și nu au determinat nicio infirmitate.

B. Ancheta penală desfășurată de autoritățile interne și prima soluție de clasare pronunțată în prezenta cauză

8. Mai multe echipaje de poliție și pompieri s-au deplasat la locul accidentului. S-a întocmit schița de la locul accidentului și s-au făcut fotografii. Poliția a întocmit și un proces-verbal în care s-a menționat că „de la fața locului au fost ridicate probe din lemn de la rădăcina copacului cât și de pe trunchiul acestuia”. Arborele dezrădăcinat a fost mutat pe marginea drumului. Ulterior, a fost furat de persoane neidentificate (infra, pct. 26).

9. La data accidentului, Serviciul Rutier a început cercetările penale pentru săvârșirea infracțiunilor de ucidere din culpă și vătămare corporală din culpă. Potrivit fișei de cercetare penală în cauză întocmite de procuror, cercetările îl vizau pe conducătorul autoturismului.

10. La 15 ianuarie 2008, directorul Ocolului Silvic Murfatlar a depus o notă la dosarul de urmărire penală. Acesta a declarat că s-a deplasat la locul accidentului din 6 august 2007 după 2–3 zile. În opinia sa, dezrădăcinarea arborelui s-a produs sub acțiunea unor factori diferiți, printre care, pe de o parte, dispariția unei părți a sistemului rădăcinar al arborelui ca urmare a prezenței în apropiere a unui șanț de colectare a apelor pluviale și, pe de altă parte, dispariția unei alte părți a sistemului rădăcinar și alterarea solului cauzate de infiltrarea în sol a apei provenite de la o conductă de evacuare a apelor reziduale din apropiere, care era defectă.

11. La 6 februarie 2008, la cererea Serviciului Rutier, Administrația Națională de Meteorologie („ANM”) a precizat că, în ziua accidentului, între orele 9 și 10, se înregistrase o intensificare a vântului.

12. La 18 martie 2008, la cererea poliției, Direcția Regională de Drumuri și Poduri („DRDP”) a semnalat că sectorul de drum unde avusese loc accidentul făcea parte din districtul supravegheat de I.S. și că, la rândul său, acest district aparținea de Secția de Drumuri Naționale Constanța, conduse de C.N.

13. La 19 iulie 2008, reclamantii au fost audiați de poliție. Aceștia s-au constituit părți civile în proces pentru prejudiciile suferite. Reclamanta a precizat că solicita despăgubiri și pentru decesul rudelor sale.

14. În aceeași zi, au fost audiați și unchiul, mătușa și al doilea frate al reclamantei care, în ziua accidentului, se aflau într-un autoturism care se deplasa în spatele celui peste care a căzut arborele. Cu toții au declarat că vântul nu bătuse puternic în acea zi. Unchiul și al doilea frate al reclamantei au declarat în plus că rădăcinile arborelui în cauză erau tăiate și că, după toate probabilitățile, acest lucru se datora prezenței în apropiere a șanțului de colectare a apelor pluviale. Unchiul reclamantei a menționat că, după accident, mai multe persoane adunate la fața locului pentru tăierea arborelui și descarcerarea victimelor au observat că arborele avea coroana verde și, prin urmare, s-au mirat de dezrădăcinarea acestuia.

15. La 5 septembrie 2008, I.S., șef district Murfatlar în cadrul DRDP, a fost audiat de poliție. Acesta a declarat că, în cursul anilor 2006–2007, s-au realizat lucrări de decolmatare și de reparare a îmbinărilor șanțului de colectare din apropierea arborelui în cauză în vederea evacuării apelor pluviale. În plus, acesta a precizat că, înainte de accident, arborele în discuție fusese verificat în fiecare zi, fie de el însuși, fie de alți angajați, că acesta nu prezenta ramuri rupte, uscate sau care obstrucționau circulația rutieră și că, în consecință, nu se impunea nicio măsură de tăiere sau extragere. A adăugat că arborele în discuție era un arbore vertical și că, în plus, nu prezenta focare de putregai sau ridicări de pământ în jurul lui – aspecte care, în opinia sa, ar fi putut să indice o eventuală problemă la nivelul rădăcinilor. I.S. a menționat, de asemenea, că, de la numirea sa în funcția de șef de district, în octombrie 2005, au fost tăiați mai mulți arbori ruși în urma unor accidente de circulație sau din cauza vântului sau chiar uscați în proporție de 50%. A adăugat că operațiunile de tăiere se efectuau în fiecare an din octombrie până în februarie și că aceste operațiuni permiteau nu doar tăierea ramurilor, ci și verificarea stării de sănătate a arborilor. În final, acesta a menționat că, după accidentul din 6 august 2007, s-au primit instrucțiuni scrise pentru verificarea arborilor și că acestea fuseseră puse în aplicare în colaborare cu ocoalele silvice din zonă. În această privință, a precizat că aplicarea acestor instrucțiuni a dus la marcarea a 250–400 de arbori, în principal plopi, și că 80% din aceștia au fost tăiați în cele din urmă.

16. La 13 ianuarie 2009, Serviciul Rutier a solicitat de la centrul județean al Regiei Naționale a Pădurilor („Romsilva”) informații despre atribuțiile sale în materie de revizie a arborilor situați de-a lungul sectorului de drum din Murfatlar și despre operațiunile desfășurate cu DRDP înainte de accident.

17. Prin adresa din 15 ianuarie 2009, Romsilva a informat Serviciul Rutier că arborii plantați în apropierea drumurilor naționale erau în raza de competență a DRDP. Aceasta a precizat că reprezentanții săi erau însărcinați numai cu marcarea arborilor care prezentau un pericol pentru siguranța rutieră și identificați ca atare de DRDP, precum și cu evaluarea masei lemnoase rezultate în urma tăierii. În plus, a menționat că, la 22 februarie 2007, DRDP o informase că obținuse autorizație de tăiere a unor arbori identificați astfel în județul Constanța și îi solicitase să desemneze un reprezentant pentru marcarea arborilor în discuție. Romsilva adaugă că îl desemnase pe reprezentantul D.B., fapt despre care ar fi informat DRDP, dar că nu a primit nicio solicitare concretă de deplasare în acest sens, cu excepția uneia singure, dar pentru alt drum decât cel pe care se afla arborele care a cauzat accidentul. Prin aceeași adresă, Romsilva a făcut trimitere și la nota depusă la dosarul de urmărire penală de către directorul Ocolului Silvic Murfatlar la 15 ianuarie 2008 (supra, pct. 10) și a informat Serviciul Rutier că, în urma unui acord încheiat la 3 septembrie 2007 între Romsilva și DRDP, o amplă operațiune de identificare, marcarea, tăiere și extragere a 2 300 de arbori care prezentau pericol pentru siguranța rutieră a avut loc în județul Constanța până la sfârșitul anului 2008.

18. La 29 ianuarie 2009, ANM a informat poliția judiciară că, la data accidentului, în jurul orei 9:30, stația meteorologică cea mai apropiată înregistrase un vânt moderat, de aproximativ 36 km/h, de natură să pună în mișcare ramurile mari ale arborilor și că, în jurul orei 10:30, înregistrase un vânt destul de puternic, de aproximativ 50 km/h, de natură să pună în mișcare ramurile mari ale arborilor sau arborii mai mici. Ulterior, ANM a adăugat că arborii încep să fie smulși din rădăcină în timpul furtunilor, când vânturile ating viteze de 89–102 km/h.

19. La 8 aprilie 2009, poliția a solicitat de la DRDP comunicarea datei ultimei revizii a arborilor efectuate pe drumul respectiv înainte de accident.

20. La 24 aprilie 2009, DRDP a informat Serviciul Rutier cu privire la atribuțiile șefului de district și ale șefului de secție de drumuri naționale în ceea ce privește identificarea arborilor care constituie pericol pentru siguranța rutieră și a tipului de revizii impuse de reglementările în materie [art. 9 lit. h) și art. 22 lit. f) din Instrucția nr. 504/2007 privind organizarea și activitatea secției de drumuri, adoptată prin Decizia nr. 211/24.04.2007 a directorului general al Companiei Naționale de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România („CNADNR”) – („Instrucția nr. 504/2007)”. DRDP a menționat că niciun arbore care prezenta pericol pentru siguranța rutieră nu a fost identificat la nivel de secție înainte de accident. A precizat, de asemenea, că reprezentanții săi nu dispuneau nici de mijloace tehnice, nici de formarea de

specialitate care să le permită identificarea viciilor ascunse ale arborilor. A adăugat că, potrivit ultimei adrese pe care Romsilva i-o trimisese în 2006, marcarea se impunea numai pentru arborii care aveau coroana uscată în procent de peste 65%.

21. La 15 iunie 2009, reclamantul a formulat la parchet plângere privind lipsa de celeritate a anchetei. Prin rezoluția din 8 iulie 2009, parchetul a respins plângerea reclamantului, menționând că Serviciul Rutier efectuase actele de cercetare care se impuneau și că durata cercetărilor se explica prin faptul că expertizele medico-legale solicitate fuseseră depuse la dosar abia în aprilie 2009.

22. La 2 iulie 2009, Serviciul Rutier l-a audiat pe D.B., reprezentantul desemnat de Romsilva pentru marcarea arborilor identificați prealabil de DRDP ca prezentând pericol pentru siguranța rutieră (supra, pct. 17). Acesta a declarat că nu participase la marcarea arborilor pe sectorul de drum în care se afla arborele în cauză înainte de accident și că nici măcar nu fusese informat cu privire la desemnarea sa în acest scop.

23. La 3 și 9 iulie 2009, Serviciul Rutier l-a audiat pe C.N., directorul Secției de Drumuri Naționale Constanța. Acesta a prezentat schimbul de adrese dintre instituția pe care o conducea și Romsilva până în aprilie 2007. A precizat că, după accident, reprezentanții ai Romsilva marcaseră arborii care constituiau un risc pentru siguranța rutieră și care urmau să fie tăiați de o societate terță. În opinia sa, arborele care a cauzat accidentul nu avea coroana uscată în procent de 65% și, prin urmare, nu se număra printre cei care necesitau să fie marcați potrivit adresei Romsilva din 2006 (supra, pct. 20).

24. La 10 iulie 2009, Serviciul Rutier a trimis parchetului referat cu propunere de neînceperea urmăririi penale pentru săvârșirea infracțiunilor de ucidere din culpă și vătămare corporală din culpă față de conducătorul autoturismului.

25. La 27 octombrie 2009, în cursul unei convorbiri telefonice cu parchetul, un expert silvic a precizat că la acel moment era imposibil, în prezenta cauză, să se efectueze o expertiză silvică doar pe baza fotografiilor și a înscrisurilor, fără probe materiale sau fără arborele de rădăcinat.

26. La 15 noiembrie 2009, la cercetarea la fața locului, procurorul însărcinat cu ancheta a găsit trunchiurile a patru arbori. A pus întrebări mai multor persoane care locuiau în apropierea locului accidentului. Aceste persoane au declarat că trunchiurile fuseseră tăiate în ziua următoare accidentului. Referitor la arborele de rădăcinat, au afirmat că fusese lăsat la marginea drumului și apoi furat de persoane neidentificate; au precizat că avea coroana verde în momentul accidentului și că nu prezenta indicii că ar putea să cadă.

27. La 18 noiembrie 2009, procurorul a solicitat autorităților informații cu privire la arborii tăiați în districtul Murfatlar.

28. Prin adresa din 2 decembrie 2009, DRDP a informat parchetul că, în ziua accidentului, dispusese tăierea în zona accidentului a altor șase arbori

care ar fi putut prezenta pericol pentru siguranța rutieră din cauza unor vicii ascunse și că tăierea avusese loc în ziua următoare. La 7 decembrie 2009, Romsilva a confirmat aceste informații.

29. Prin adresa din 15 ianuarie 2010, expertul silvic numit în cauză a precizat, la cererea parchetului, că stabilirea soiului, a diametrului, a înălțimii, a volumului, a vârstei și a stării unui arbore se făcea în mod necesar la fața locului și că acest lucru nu mai era posibil în speță. Acesta a adăugat că, în speță, se putea stabili numai soiul arborelui care a cauzat accidentul pe baza fotografiilor depuse la dosar, însă doar acest element nu era relevant pentru cauză.

30. Prin rezoluția din 19 ianuarie 2010, Parchetul de pe lângă Judecătoria Constanța a dispus neînceperea urmăririi penale față de conducătorul autovehiculului și reprezentanții DRDP și Romsilva, sub aspectul săvârșirii infracțiunilor de ucidere din culpă și de vătămare corporală din culpă. În acest scop, parchetul a reținut că din probele aflate la dosar reieșea că arborele care a produs accidentul nu prezentase vicii care să permită să se prevadă prăbușirea sa ulterioară. Parchetul a respins susținerea reclamanților privind neglijența în exercitarea atribuțiilor lor de către reprezentanții autorităților naționale, cu motivarea că numai o expertiză tehnică silvică ar fi putut stabili cauzele smulgerii din rădăcini a arborelui. Cu privire la acest aspect, a precizat că o astfel de expertiză nu mai era realizabilă în speță. În aceste condiții, parchetul a constatat prăbușirea fortuită a arborelui, care nu ar fi putut fi prevăzută, în temeiul art. 10 lit. e) din vechiul Cod de procedură penală coroborat cu art. 47 din vechiul Cod penal.

31. Reclamanții au contestat rezoluția. Aceștia au criticat, în principal, autoritățile judiciare că nu au ridicat ca probă arborele prăbușit și nici nu au dispus o expertiză silvică imediat după accident, precum și că nu au stabilit care erau persoanele responsabile de identificarea și întreținerea arborilor care prezintă pericol pentru siguranța rutieră, acuzându-le de neglijență în exercitarea atribuțiilor lor. Reclamanții au prezentat, în susținerea argumentelor lor, o expertiză extrajudiciară silvică efectuată la 25 februarie 2010 de un expert independent. Acesta a scos în evidență nereguli în activitatea de întreținere a arborilor care prezintă pericol pentru siguranța publică în zona accidentului, subliniind că DRDP obținuse autorizație de tăiere a acestor arbori în februarie 2007 (supra, pct. 17), dar că nu solicitase marcarea lor decât pentru un singur drum județean înainte de accident. Expertul a menționat, de asemenea, că arborii care puteau fi smulși din rădăcină de vânt sau care aveau ramuri rupte puteau fi identificați dacă li se constatau elemente uscate sau rupte, cavități cu putregai sau început de dezrădăcinare și, în ceea ce privește arborii mari și bătrâni, dacă se recoltau probe din lemn cu ajutorul unui instrument special. În concluzie, acesta a constatat că smulgerea din rădăcini a arborelui ar fi putut fi cauzată de vânt, având în vedere prezența șanțului de colectare a apelor pluviale și starea

precară a arborelui, precizând că acesta prezenta o cavitate în trunchi și un focar de putregai la rădăcini.

32. Rezoluția din 19 ianuarie 2010 a fost confirmată prin rezoluția din 2 martie 2010 a prim-procurorului parchetului și prin încheierea din 23 iunie 2010 a Judecătoriei Constanța.

33. Prin hotărârea definitivă din 17 februarie 2011, Tribunalul Constanța a desființat rezoluția parchetului și a dispus un supliment de anchetă. Instanța a constatat că parchetul nu a efectuat o anchetă promptă și efectivă în sensul art. 2 din Convenție. A considerat că teza imposibilității de a prevedea căderea arborelui nu era coroborată de probele aflate la dosar, acestea arătând că, înainte de accident, nu se făcuse nicio revizie și nu se luase nicio măsură de tăiere timp de mai multe luni, în pofida demersurilor inițiate de DRDP (supra, pct. 17). Instanța a mai reținut că, potrivit mărturiilor, rădăcinile arborelui erau tăiate la nivelul solului și că vântul nu fusese puternic în dimineața accidentului. A subliniat că aceste concluzii erau în plus coroborate de constatările amplei operațiuni de identificare și tăiere a arborilor desfășurate imediat după accident. Instanța a dispus mai multe măsuri în cadrul anchetei: identificarea reprezentanților DRDP și Romsilva responsabili de zona unde s-a produs accidentul și audierea acestora; efectuarea unei expertize tehnice silvice pe baza probelor recoltate din trunchiul și rădăcinile arborelui prăbușit în ziua accidentului, a fotografiilor realizate în aceeași zi, precum și a oricărui alt element relevant; stabilirea datei ultimei revizii a arborilor care prezentau pericol pentru siguranța rutieră.

C. Prima redeschidere a urmăririi penale

34. La 11 aprilie 2011, poliția a propus începerea urmăririi penale *in rem*. Propunerea a fost confirmată prin ordonanța din aceeași zi de procurorul însărcinat cu ancheta.

35. La 9 mai 2011, la cererea Serviciului Rutier, *Romsilva* i-a transmis acesteia din urmă informații cu privire la normele tehnice aplicabile vegetației forestiere din afara fondului forestier național (Codul silvic și Ordinul nr. 264/1999 pentru aprobarea Normelor tehnice silvice privind gospodărirea vegetației forestiere de pe terenurile din afara fondului forestier național, adoptat la 26 martie 1999 de Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului – „Normele nr. 264/1999”), cum era arborele deznădăcinat în cazul de față. Potrivit acestor norme, ocoalele silvice erau responsabile cu marcarea arborilor identificați de proprietarii lor. *Romsilva* a precizat că, în speță, DRDP nu solicitase, înainte de accident, marcarea arborilor pe sectorul de drum în litigiu.

36. La 10 mai 2011, la cererea Serviciului Rutier, DRDP i-a trimis acestuia din urmă o adresă în care se relua în esență informațiile transmise deja la 24 aprilie 2009 (supra, pct. 20). Se preciza că, în pofida faptului că plantațiile rutiere erau gospodărite de DRDP, identificarea, revizia și, după caz,

marcarea în vederea tăierii erau efectuate de ocoalele silvice. Ulterior, DRDP a transmis Serviciului Rutier informații suplimentare, precum și normele tehnice în care se descriu periodicitatea, natura și personalul abilitat cu reviziile pentru asigurarea circulației în deplină siguranță.

37. În perioada iunie–noiembrie 2011, poliția i-a audiat pe I.S. și C.N., pe reclamânți, precum și pe unchiul, mătușa și al doilea frate al reclamantei. În plus, directorul Ocolului Silvic Murfatlar, care depusese la dosarul anchetei nota din 15 ianuarie 2008 (supra, pct. 10), a fost audiat pentru prima dată. Poliția a audiat, de asemenea, două salariate ale DRDP care efectuaseră reviziile din 11 aprilie și din 14 și 19 iunie 2007 pe sectorul de drum în care se afla arborele care a provocat accidentul. Angajatele au declarat că printre atribuțiile lor se număra verificarea vizuală a stării arborilor. Una dintre ele a precizat că nu avea sarcina de a stabili vârsta arborilor sau de a constata dacă aceștia constituiau un risc pentru siguranța rutieră și că aceste sarcini erau încredințate șefului de district.

38. Între timp, la 9 iunie 2011, Serviciul Rutier a dispus efectuarea unei expertize tehnice. Înscrierile aflate la dosar au fost puse la dispoziția expertului silvic desemnat, cu excepția probelor din lemn ridicate de la rădăcina arborelui și de pe trunchiul acestuia, care nu au mai putut fi găsite.

39. Pe de altă parte, în octombrie 2011, poliția a obținut informații cu privire la sistemele de evacuare a apelor pluviale și de evacuare a apelor reziduale aflate în apropierea arborelui dezrădăcinat.

40. La o dată neprecizată, în 2011, reclamantul s-a plâns la Consiliul Superior al Magistraturii în legătură cu lentoarea anchetei și cu dispariția probelor ridicate de pe trunchiul și de la rădăcina arborelui. Prin adresa din 5 martie 2012, Consiliul Superior al Magistraturii a confirmat dispariția probelor, care nu fuseseră transmise procurorului împreună cu dosarul de urmărire penală în iulie 2009. Consiliul a precizat, de asemenea, că Serviciul Rutier nu a fost în măsură să stabilească dacă într-adevăr se ridicaseră probele, după cum se arată în procesul-verbal din 6 august 2007, și, în cazul unui răspuns afirmativ, care au fost modalitățile de păstrare a acestora.

41. Între timp, în februarie 2012, agenții care au participat la cercetarea la fața locului în ziua accidentului au fost audiați în legătură cu probele în discuție. În special, expertul criminalist a declarat că, în realitate, nu se ridicase nicio probă și a precizat că s-au făcut numai fotografii judiciare. Pe de altă parte, în registrul de evidență a cercetărilor la fața locului ținut de Serviciul Rutier, numai aceste fotografii apăreau ca elemente ridicate ca probe în ziua accidentului.

42. Expertiza a fost finalizată în martie 2012 și depusă la dosarul de urmărire penală la 2 aprilie 2012, însoțită de punctul de vedere exprimat de expertul independent desemnat de reclamânți. În expertiză se menționa că plantațiile rutiere erau în raza de competență a DRDP și că din documente nu reieșea că aceasta din urmă solicitase marcarea arborilor. Se sublinia faptul că arborele dezrădăcinat era un plop cu vârsta peste 40 de ani și că fusese

așadar păstrat peste durata maximă de 25 de ani prevăzută pentru această specie, cunoscută ca prezentând riscuri de dezvoltare a unor focare de putregai, conform normelor tehnice. Se sublinia, de asemenea, posibilitatea ca dezhădăcinarea să fi fost cauzată de vânt, dată fiind scăzuta aderență la sol a rădăcinilor, afectate de existența putregaiului. Se menționa însă că la o concluzie oficială în acest sens s-ar fi putut ajunge numai după măsurarea forței de aderență a rădăcinilor, cu precizarea că acest lucru nu mai era posibil în cazul de față.

43. La 26 aprilie 2012, reclamanții au depus observații cu privire la raportul de expertiză, solicitând clarificări.

44. În iulie 2012, expertul a efectuat un supliment de expertiză, în care se preciza că vârsta plopului care a provocat accidentul nu putea fi stabilită cu certitudine pe baza datelor disponibile, dar că diverse elemente duceau la concluzia că era mai mare decât cea recomandată pentru păstrarea acestui tip de arbori. În plus, s-au mai reținut următoarele: o fotografie realizată în ziua accidentului arăta că mai multe ramuri fuseseră tăiate pe aceeași parte a arborelui, cu mai puțin de un an înainte; acest lucru a determinat o asimetrie a coroanei, care a antrenat deplasarea centrului de greutate al arborelui spre sud; nu s-a putut remedia această asimetrie prin dezvoltarea rădăcinilor din cauza intervalului scurt de timp scurs și a prezenței unui focar de putregai; în aceste condiții, arborele ar fi putut fi dezhădăcinat de un vânt care bătea dinspre nord.

45. Prin rezoluția din 7 iulie 2012, parchetul a dispus începerea urmăririi penale față de C.N. și I.S.

46. La 13 iulie 2012, aceștia din urmă au fost din nou audiați în prezența avocatului reclamanților.

47. În aceeași zi, reclamanții au solicitat introducerea în cauză a DRDP, ca parte responsabilă civilmente.

48. La 19 iulie 2012, poliția a audiat ca martor un angajat al DRDP care ajunsese la fața locului după accident.

49. Prin adresa din 17 aprilie 2013, DRDP a informat poliția rutieră că, potrivit Normelor nr. 264/1999, inspectoratele silvice teritoriale sunt obligate să controleze modul de gospodărire a vegetației forestiere și să încheie procese-verbale de constatare în care să consemneze și măsurile ce trebuie luate. DRDP a arătat că aceste controale se efectuau de două ori pe an și ori de câte ori se primeau sesizări că se comit infracțiuni prevăzute în Codul silvic. În ceea ce privește anexa la normele sus-menționate, potrivit căreia plopii se tăiau după 30 de ani de la plantarea lor, DRDP sublinia că nu dispunea de informații despre data plantării plopului în cauză, astfel încât nu cunoștea vârsta acestui arbore înainte de dezhădăcinarea lui. DRDP a adăugat că, deși era administratorul plantațiilor rutiere, sarcina de a efectua operațiunile de identificare, revizie și marcarea în vederea tăierii arborilor îi revenea personalului Romsilva. DRDP a precizat că, înainte de accident, se

efectuaseră trei revizii vizuale pe sectorul de drum unde s-a produs deșădăcinarea, la 11 aprilie și la 14 și 19 iunie 2007.

50. Prin ordonanța din 17 aprilie 2013, Parchetul de pe lângă Judecătoria Constanța a dispus clasarea cauzei. În acest scop, a reținut că din probele aflate la dosar reieșea că arborele deșădăcinat nu prezenta defecte la nivelul trunchiului și coroanei care să permită să se prevadă o eventuală deșădăcinare. Referitor la rădăcini, acesta a reținut că reprezentanții DRDP nu erau abilitați să cunoască viciile ascunse ale arborilor. Parchetul a exclus argumentul neglijenței în exercitarea atribuțiilor lor de către reprezentanții autorităților naționale, invocat de reclamanți, cu motivarea că numai o expertiză silvică ar fi putut stabili cauzele deșădăcinării arborelui și că o astfel de expertiză nu mai era realizabilă în speță. Acesta a mai expus faptul că pe arbore nu era niciun semn vizibil pentru a aprecia efectul avut asupra deșădăcinării de șanțul de colectare a apelor pluviale din apropiere. În aceste condiții, parchetul a reținut în concluzie că era vorba de o deșădăcinare fortuită, care nu ar fi putut fi prevăzută, în temeiul art. 10 lit. e) C. proc. pen.

51. La 28 mai 2013, reclamanții au formulat o plângere împotriva rezoluției parchetului la Judecătoria Constanța, invocând lipsa unei anchete efective.

52. Prin sentința penală definitivă din 15 octombrie 2013, Judecătoria Constanța a desființat rezoluția parchetului și a dispus continuarea cercetărilor. Instanța a considerat că organele de urmărire penală nu au dat dovadă de un rol activ, întrucât nu au administrat toate probele utile pentru aflarea adevărului: în special, în opinia sa, nu stabiliseră diferitele responsabilități ale autorităților publice și atribuțiile personalului acestor autorități în identificarea, alta decât vizuală, a arborilor care constituiau un pericol pentru siguranța rutieră. Astfel, instanța a reținut că în urma cercetărilor nu s-a clarificat, de exemplu, ce măsuri de verificare, altele decât simpla vizualizare, au justificat demersurile făcute de DRDP pe lângă Romsilva pentru tăierea mai multor arbori în februarie 2007 (supra, pct. 17), precum și tăierea, în ziua următoare accidentului, a arborilor plantați pe sectorul de drum în cauză (supra, pct. 28). S-a reținut că această omisiune a permis de altfel autorităților să concluzioneze că a existat un caz fortuit.

D. A doua redeschidere a urmăririi penale

53. La 23 decembrie 2013, Parchetul de pe lângă Judecătoria Constanța a dispus redeschiderea urmăririi penale față de C.N. și I.S. și a trimis dosarul la poliția rutieră. S-a precizat că trebuiau clarificate următoarele aspecte:

- dacă, în vederea tăierii celor șase arbori învecinați cu cel căzut, s-au efectuat verificări prealabile (supra, pct. 28); dacă da, cine le efectuase și ce documente le menționau și dacă autoritățile silvice marcaseră arborii în discuție;

- care erau elementele care au justificat demersurile făcute de DRDP în februarie 2007 pentru obținerea autorizației de tăiere a arborilor care prezentau un pericol pentru siguranța rutieră în județ;

- dacă autoritățile silvice locale țineau evidențe ale arborilor, inclusiv soiul, vârsta și starea acestora, pe segmentul unde avusese loc accidentul;

- dacă, înainte de accident, autoritățile silvice au efectuat controale ale plantațiilor pe segmentul în cauză, în conformitate cu dispozițiile Normelor nr. 264/1999; dacă da, cu ce instrumente s-au efectuat aceste controale și ce documente s-au întocmit cu această ocazie.

54. În februarie și aprilie 2014, la cererea Serviciului Rutier, DRDP a depus la dosar mai multe documente interne referitoare la demersurile făcute în februarie 2007 pentru obținerea autorizației de tăiere a arborilor care prezentau un pericol pentru siguranța rutieră.

55. În aprilie 2014, poliția i-a audiat din nou pe C.N., I.S. și directorul Ocolului Silvic Murfatlar; de asemenea, a audiat doi inspectori tehnici din cadrul DRDP responsabili, printre altele, să controleze starea drumurilor prin revizii periodice. Din declarațiile obținute reies, în special, următoarele:

- că I.S., în calitate de șef de district, avea sarcina să efectueze revizii zilnice ale sectorului care îi era atribuit;

- că, în ceea ce privește arborii situați de-a lungul drumului, în conformitate cu dispozițiile legale în materie [art. 6 alin. (1) din Normele nr. 504/2007], observațiile vizuale aveau ca obiect numai starea lor generală;

- că, în lipsa unei obligații exprese prevăzute în acest sens, reviziile zilnice nu duceau la întocmirea de note scrise în cazurile în care nu era nimic de semnalat;

- că se efectuau revizii periodice de către inspectorii tehnici și se finalizau cu întocmirea de note de revizii periodice;

- că, în cadrul administrării podurilor și a șoselelor, nu existau norme prin care să se stabilească durata după care un arbore trebuia tăiat și nici evidențe în care să se menționeze vârsta arborilor plantați;

- că DRDP ținea „Cartea plantației”, în care se menționau soiul și poziția arborilor situați de-a lungul drumurilor;

- și că, potrivit directorului Ocolului Silvic Murfatlar, nu era sarcina autorităților silvice să verifice modul de gospodărire a vegetației forestiere situate de-a lungul drumurilor.

56. La 7 aprilie 2014, la solicitarea Serviciului Rutier, ANM a precizat că în ziua anterioară accidentului nu au fost înregistrate fenomene meteo extreme.

57. La 5 mai 2014, după consultarea dosarului, avocatul reclamantilor a solicitat, în special, ca DRDP să depună la dosar „Cartea plantației”, evidența reviziilor drumului din perioada care a precedat accidentul și înscrisurile, în original, depuse în februarie 2014 (supra, pct. 54), dar și să explice motivele pentru care aceste înscrisuri au fost depuse cu întârziere. Nu reiese din dosar că autoritățile judiciare au admis această cerere.

58. La 13 mai și la 11 noiembrie 2014, procurorul care supraveghea activitatea de urmărire penală a respins plângerile avocatului reclamantilor prin care denunța ritmul lent al anchetei.

59. Prin ordonanța din 8 aprilie 2015, Parchetul de pe lângă Judecătoria Constanța a dispus clasarea cauzei. A reținut, mai întâi, că, la momentul accidentului, C.N. și I.S., în baza atribuțiilor lor, erau responsabili de sectorul de drum în cauză. În continuare, a expus că din cercetările suplimentare nu a rezultat vreun aspect suplimentar de modificare a situației de fapt constatate și nu s-a constatat că a fost încălcată nicio reglementare legală referitoare la siguranța circulației pe drumurile publice. În aceste condiții, rezultă că prăbușirea arborelui a fost fortuită, neputând fi prevăzută. Parchetul a dispus, de asemenea, efectuarea de cercetări penale sub aspectul săvârșirii infracțiunii de fals intelectual în legătură cu un set de acte depuse la dosar pentru prima dată de DRDP în februarie 2014 (supra, pct. 54).

60. Prin încheierea definitivă din 16 februarie 2016, Judecătoria Constanța a confirmat ordonanța din 8 aprilie 2015. Judecătoria a reținut că, în momentul accidentului, învinuiții au demonstrat că s-au efectuat revizii la 11 aprilie și 14 iunie 2007 și că acestea nu au evidențiat deficiențe ale vegetației situate de-a lungul drumului în cauză. S-a avut totodată în vedere faptul că dintr-un înscris depus la dosar reieșea că, la 13 februarie 2007, în urma unei revizii, s-a constatat o defecțiune la conductă de evacuare a apelor reziduale din apropiere, că pe tot parcursul acestei conducte aveau loc infiltrații de apă și că s-a recomandat efectuarea unui studiu de specialitate pentru o parte a zonei. Referindu-se în continuare la constatările din raportul de expertiză tehnică judiciară (supra, pct. 42), instanța a reținut că DRDP nu solicitase în mod explicit niciunui dintre centrele *Romsilva* marcarea arborilor și că deștrădăcinarea arborilor se putea întâmpla în anumite condiții meteorologice din cauza rădăcinilor afectate de putregai. În concluzie, judecătoria a identificat existența unui caz fortuit, fiind stabilit că „inacțiunea acestor persoane a intrat în concurs cu o forță străină, imprevizibilă și străină de conștiința și voința învinuiților”.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

61. Dispozițiile din Codul silvic relevante în speță, în vigoare la momentul faptelor, aveau următorul conținut:

Art. 6

„Vegetația forestieră situată pe terenuri din afara fondului forestier național, supusă prevederilor prezentului Cod silvic, este constituită din:

[...]

e) perdelele forestiere de protecție și arborii situați de-a lungul căilor de comunicație din extravilan;”

TITLUL V
Vegetația forestieră din afara fondului forestier

Art. 87

„Vegetația forestieră situată pe terenuri din afara fondului forestier național, precizată la art. 6, se administrează de către proprietarii acestora, se gospodărește potrivit scopului pentru care a fost creată și este supusă unor norme tehnice silvice și de pază, precum și de circulație și transport pentru materialul lemnos recoltat, emise de către autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură, care controlează aplicarea și respectarea lor.”

Art. 92

„Recoltarea materialului lemnos de pe terenurile situate în afara fondului forestier, prevăzute la art. 6, este permisă numai cu marcarea prealabilă de către ocolul silvic a arborilor de extras. [...]”

Art. 93

„Autoritatea publică centrală care răspunde de silvicultură organizează controlul asupra modului în care se aplică regulile silvice și de pază pe terenurile cu vegetație forestieră din afara fondului forestier național, precum și cele referitoare la circulația materialului lemnos rezultat de pe aceste terenuri.”

62. Dispozițiile din Ordinul nr. 264/1999 pentru aprobarea Normelor tehnice silvice privind gospodărirea vegetației forestiere de pe terenurile din afara fondului forestier național, relevante în speță, au următorul cuprins:

Art. 9.

„Proprietarii sau deținătorii terenurilor cu vegetație forestieră situate în afara fondului forestier național au obligația să le mențină în stare normală de sănătate și să execute la timp lucrările de igienă, precum și cele de prevenire și combatere a bolilor și dăunătorilor acestei vegetații, stabilite de organele inspectoratului silvic teritorial, prin mijloace proprii sau prin unități specializate, contra cost.”

Art. 11

„(1) Tăierea vegetației forestiere de pe terenurile situate în afara fondului forestier național se va face la cererea proprietarilor sau a deținătorilor legali, numai după marcarea prealabilă a acestora de către organele silvice abilitate prin delegația emisă o dată cu predarea ciocanului de marcat [...]”

Art. 12

„Proprietarii sau deținătorii de terenuri cu vegetație forestieră sunt obligați să execute tăierile de îngrijire specifice pentru menținerea unei stări fitosanitare corespunzătoare. În mod deosebit se vor executa tăierile de igienă, extrăgându-se arborii atacați de boli sau dăunători și în curs de uscare sau uscați. Extragerea acestora se va face după marcarea lor prealabilă de către organele silvice teritoriale.”

Art. 21

„(1) Inspectoratele silvice teritoriale sunt obligate să controleze modul de gospodărire a vegetației forestiere de pe terenurile situate în afara fondului forestier național și să încheie procese-verbale de constatare în care să consemneze și măsurile ce trebuie luate de către proprietari sau deținători pentru respectarea reglementărilor de gospodărire în vigoare.

(2) Controalele se vor organiza de inspectoratele silvice teritoriale, cu atragerea, după caz, și a personalului tehnic al ocolului silvic, de două ori pe an, la începutul și la sfârșitul sezonului de vegetație, precum și ori de câte ori sunt primite sesizări că se comit fapte ce contravin prevederilor Codului silvic.”

63. Potrivit tabelului „Vârstele de tăiere” din Anexa nr. 2 la aceste norme, vârsta maximă de exploatare prevăzută pentru plopul indigen este de 30 de ani.

64. Instrucția privind plantațiile rutiere nr. 561/2001, adoptată prin Ordinul directorului general al Administrației Naționale a Drumurilor nr. 21 din 26 ianuarie 2001, se referă în special la categoriile de plantații rutiere, la metodele de plantare, de întreținere și de tăiere, precum și la diverse formulare care trebuie completate. Dispozițiile relevante pentru prezenta cauză au următorul conținut:

11. TĂIEREA PLANTAȚILOR

„11.1 Tăierea arborilor, pomilor și arbuștilor din plantațiile rutiere se poate face în situațiile de mai jos:

11.1.1. Tăierea exemplarelor sănătoase (în plină vegetație) [...];

11.1.2. Tăieri de igienă – tăierea exemplarelor afectate de boli și dăunători, aflate în diferite stadii de uscare.

11.1.3. Tăierea exemplarelor uscate, rupte sau mutilate de vânt, accidente de circulație sau a unor calamități naturale (vânt, căderi mari de zăpadă, depuneri de chiciură etc.).

11.1.4. Tăierea plantației rutiere ajunsă la vârsta de exploatabilitate.”

14. EVIDENȚA, PAZA ȘI TĂIEREA PLANTAȚILOR RUTIERE

„14.1. Plantațiile rutiere se înregistrează în evidența tehnico-operativă «Cartea plantației» care se întocmește odată la patru ani în unități naturale, bucăți pe km, bucăți pe obiectiv sau bucăți suprafață aferentă. Șeful de district are obligația de a opera în cartea plantației orice modificare survenită ca urmare a tăierilor programate sau abuzive cât și a completărilor, comunicând la secție situația la zi.”

65. Instrucția nr. 504/2007 privind organizarea și activitatea secției de drumuri conține în special dispoziții privind diferitele revizii care trebuie efectuate, periodicitatea acestora, personalul abilitat în acest scop și procedurile care trebuie urmate. Dispozițiile relevante pentru prezenta cauză au următorul conținut:

Art. 5

„Reviziile drumurilor sunt următoarele:

- a. revizii de supraveghere;
- b. reviziile curente;
- c. reviziile periodice;
- d. reviziile speciale;
- e. reviziile de verificare generală a rețelei rutiere.”

Art. 6.

„(1) Supravegherea drumurilor, podurilor, pasajelor și viaductelor din raza de activitate a districtului constă în parcurgerea integrală a sectorului de drum din administrare și efectuarea de observații vizuale cu privire la integritatea drumului. În timpul reviziei se iau măsuri de remediere a semnalizării rutiere, înlăturarea de obstacole, precum și a altor măsuri ce se impun în scopul asigurării circulației în deplină siguranță.

[...]”

Art. 7

„Organele de supraveghere a drumului sunt:

- a) formațiunile mobile de întreținere special formate în cadrul districtelor
- b) șeful de district, în cazul sectoarelor de drum instabil, în perioada topirii zăpezilor, ploi torențiale, inundații sau în cazul unor accidente de circulație
- c) echipe speciale formate pentru revizie în perioada de iarnă, conform planului de dezzăpezire.”

Art. 8

„Reviziile de supraveghere se efectuează astfel: [...]

- b. la două zile pe drumurile naționale;
- d. ori de câte ori este nevoie pentru drumurile de la pct. b. [...]

Art. 9.

„[...]

(2) Obiectivele ce se urmăresc în cadrul reviziei de supraveghere sunt: [...]

- h) la plantații: starea generală, aspectul, arbori loviți de furtuni sau circulație, apariția dăunătorilor;

[...]”

Art. 14

„Reviziile curente privesc o gamă mai largă de activități decât reviziile de supraveghere și se efectuează de către:

- a) șeful de district
- b) personalul tehnic din cadrul secției de drumuri.”

Art. 15

„Șeful de district efectuează revizia după cum urmează: [...]

- a) săptămânal la drumurile europene;
- b) de două ori pe lună la celelalte drumuri naționale [...]

Art. 17

„(1) Personalul tehnic din cadrul secției de drumuri efectuează revizia curentă în cadrul districtelor pe care le coordonează.

(2) Aceste revizii se efectuează împreună cu șeful de district pe baza unui program stabilit și aprobat de șeful de secție. Personalul tehnic poate face revizii și la cererea șefului de district în cazul în care problemele care apar depășesc competența acestuia.”

Art. 18

„Personalul tehnic cu sarcini de revizie efectuează revizia astfel:

- a) de două ori pe lună pe drumurile europene;
- b) lunar la celelalte drumuri publice [...]

Art. 22

„1. „Reviziile curente constau în parcurgerea drumului și efectuarea de verificări în afara celor prevăzute la reviziile de supraveghere, după cum urmează: [...]

f) la plantații: starea generală; lucrările necesare pentru asigurarea gabaritului de trecere și de vizibilitate a semnalizării rutiere [...]

66. Instrucția nr. 504/2007 prevede și efectuarea unor revizii periodice ale drumurilor naționale la diverse niveluri ale CNADNR de echipe specializate: de două ori pe trimestru la nivel de secție de drumuri, semestrial la nivelul DRDP și o dată la doi ani la nivelul CNADNR (art. 25–32). Potrivit instrucției, reviziile speciale se efectuează, de exemplu, după producerea unor calamități naturale, primăvara, toamna sau după apariția unor modificări în infrastructurile rutiere (art. 33–39).

67. Tot potrivit acestor norme, constatările reviziilor se înscriu în jurnalul de activitate și dispoziții sau în carnetele sau registrele de revizii ținute la nivel de district.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 2 DIN CONVENȚIE

68. Reclamantii susțin că statul nu și-a îndeplinit obligația de a le proteja viața. Reclamanta consideră în plus că statul nu și-a îndeplinit obligația de a proteja viața rudelor sale – părinții săi și fratele său – care au decedat la 6 august 2007. Reclamantii se plâng, în plus, de lipsa caracterului efectiv al cercetărilor efectuate în vederea identificării și pedepsirii persoanelor

răspunzătoare pentru accidentul survenit la data sus-menționată, precum și de durata cercetărilor.

A. Cu privire la dispoziția aplicabilă din Convenție

69. Fiind responsabilă cu încadrarea juridică a faptelor cauzei și considerând că nu este ținută de cea atribuită de reclamant, Curtea a comunicat prezenta cerere Guvernului în raport cu art. 2, art. 3 și art. 8 din Convenție.

70. În observațiile sale scrise, Guvernul nu a contestat aplicabilitatea art. 2 din Convenție în ceea ce privește rudele reclamantei, dar a considerat, în schimb, că motivele formulate de reclamant în legătură cu propria situație necesitau o examinare exclusiv în contextul art. 3 din Convenție. Acesta arată că, deși accidentul produs la 6 august 2007 putea pune în pericol viața reclamanților, din probele aflate la dosar rezultă că situația era diferită în prezenta cauză și precizează, în plus, că reclamanții nu au fost afectați de infirmități permanente.

71. Curtea observă că părțile nu contestă faptul că art. 2 din Convenție este aplicabil părții din capătul de cerere referitoare la părinții și fratele recurente. Într-adevăr, având în vedere faptul că evenimentul din 6 august 2007 s-a soldat cu decesul rudelor reclamantei, art. 2 din Convenție este aplicabil în privința acestora.

72. Se ridică problema încadrării juridice a capătului de cerere în ceea ce îi privește pe reclamanți, dat fiind că aceștia au supraviețuit evenimentului din 6 august 2007.

73. În această privință, referitor la argumentul Guvernului potrivit căruia această parte a capătului de cerere trebuie examinată în raport cu art. 3 din Convenție, Curtea amintește că vătămarea corporală și suferința fizică sau mintală a unei persoane în urma unui accident care este simplul rezultat al întâmplării sau al unui comportament neglijent – cum este cazul în speță – nu pot fi considerate consecința unui „tratament” la care această persoană ar fi fost „supusă” în sensul art. 3 [*Nicolae Virgiliu Tănase împotriva României* (MC), nr. 41720/13, pct. 123, 25 iunie 2019]. Pe de altă parte, în ceea ce privește art. 8 din Convenție, Curtea consideră că acesta nu este aplicabil situației reclamanților [a se vedea, în acest sens, *Nicolae Virgiliu Tănase*, citată anterior, pct. 130 și 131].

74. Rămâne de stabilit dacă situația de fapt în privința reclamanților intră sub incidența art. 2 din Convenție. Curtea amintește că, recent, a întocmit un catalog foarte detaliat, deși neexhaustiv, al activităților, publice sau nu, care pot să ridice problema dreptului la viață și să determine aplicabilitatea art. 2 din Convenție (*Nicolae Virgiliu Tănase*, citată anterior, pct. 141). Trebuie amintit, de asemenea, că Curtea a statuat deja că statele trebuie să ia măsuri pentru a asigura siguranța persoanelor aflate în spațiile publice (a se vedea, în acest sens, *Ciechońska împotriva Poloniei*, nr. 19776/04, pct. 69, 14 iunie

2011). De asemenea, Curtea a statuat că art. 2 din Convenție se poate aplica chiar dacă victima unui grav incident a supraviețuit, întrucât incidentul respectiv putea fi fatal și victima a scăpat cu viață doar din întâmplare [a se vedea, de exemplu, *Budayeva și alții împotriva Rusiei*, nr. 15339/02 și alte 4, pct. 146, CEDO 2008 (extrase), în care reclamantii au supraviețuit, fără a fi răniți, unei alunecări de teren, dar prima reclamantă și-a pierdut viața în timpul evenimentului].

75. În prezenta cauză, trebuie amintit că reclamantii circulau cu autoturismul pe un drum public atunci când un arbore situat de-a lungul drumului național s-a dezrădăcinat și le-a lovit autoturismul (supra, pct. 6). Curtea observă că părțile sunt de acord cu faptul că accidentul din 6 august 2007 a constituit, în speță, un potențial pericol pentru viața reclamantilor (supra, pct. 70). Aceasta observă, de asemenea, că statul a adoptat o reglementare care trebuia să fie pusă în aplicare de instituțiile sale pentru a garanta siguranța persoanelor care se află pe drumurile publice (supra, pct. 17 și 61–67; a se vedea, pentru o situație diferită, *Nicolae Virgiliu Tănase*, citată anterior, în care reclamantul critica nerespectarea regulilor de circulație de către o persoană particulară și în care respectarea de către stat a obligațiilor sale pozitive nu a fost pusă în discuție; a se compara cu *Ciechońska*, citată anterior, pct. 67, în care căderea unui arbore într-un spațiu public a cauzat decesul soțului reclamantei). În momentul dezrădăcinării arborelui care a provocat accidentul din 6 august 2007, reclamantii, care au fost răniți grav și a căror stare a necesitat numeroase zile de îngrijiri medicale, se aflau pe un drum public în același autoturism cu rudele lor apropiate, care au decedat. Faptul că reclamantii au scăpat cu viață a fost pur fortuit [a compara cu *Makaratzis împotriva Greciei* (MC), nr. 50385/99, pct. 54, CEDO 2004-XI].

76. Având în vedere cele de mai sus și amintind că aprecierea sa depinde de circumstanțele cauzei, Curtea consideră că art. 2 din Convenție este aplicabil în prezenta cauză capătului de cerere formulat de reclamantii. Prin urmare, va examina prezenta cerere în contextul art. 2 din Convenție atât în privința reclamantilor, cât și a părinților și fratelui reclamantei. Art. 2 din Convenție are următorul conținut în părțile relevante în speță:

Art. 2

„1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege [...]
[...]

B. Cu privire la admisibilitate

77. Constatând că cererea nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție și că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea o declară admisibilă.

C. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

(a) Reclamanții

78. Reclamanții se plâng de faptul că autoritățile publice competente în materie – și anume Romsilva și DRDP – nu au reușit să asigure siguranța pe drumurile naționale, reproșând acestor entități că nu au luat măsurile corespunzătoare înainte de producerea accidentului. Aceștia arată că atât lucrările de amenajare a șanțului de pe marginea drumului – și care, în opinia lor întemeiată pe rapoartele de expertiză, au slăbit rădăcinile arborelui –, cât și supravegherea arborilor care se aflau acolo erau de competența DRDP. În observațiile lor, reclamanții critică faptul că autoritățile menționate au reacționat numai după accident, întrucât ar fi încercat să atenueze „legislația deficitară” în materie prin semnarea unui acord la 3 septembrie 2007 pentru a lua măsurile care se impun pentru prevenirea unor accidente similare (supra, pct. 17).

79. În plus, reclamanții susțin că cercetările efectuate în speță nu au fost efective sau de natură să conducă la identificarea autorităților și a persoanelor răspunzătoare. În acest sens, critică, în special, neluarea de măsuri în faza inițială a cercetărilor. De asemenea, reproșează organelor de urmărire penală că nu au ridicat ca probă arborele dezrădăcinat, că ulterior au pierdut probele ridicate de pe trunchiul și de la rădăcina acestui arbore și că, în consecință, au făcut imposibilă realizarea unei expertize silvice complete. Reclamanții mai afirmă că, timp de aproximativ 2 ani, până în iulie 2009, cercetările au fost îndreptate împotriva tatălui reclamantei, conducătorul autoturismului accidentat, și că în această perioadă s-au efectuat foarte puține acte de urmărire penală. De asemenea, subliniază faptul că raportul de expertiză judiciară dispusă în iunie 2011 s-a finalizat abia după mai multe luni, în martie 2012, ca urmare, potrivit afirmațiilor lor, a unei întârzieri a organelor de urmărire penală în efectuarea plăților aferente efectuării expertizei.

(b) Guvernul

80. Guvernul susține că reclamanții nu au pus în discuție legislația în materie de siguranță rutieră – pe care nu au făcut decât să o enumere rapid – sau aplicarea acesteia de către autoritățile publice, ci numai neîndeplinirea atribuțiilor de către persoanele responsabile cu administrarea drumurilor. În observațiile sale scrise inițiale din 15 ianuarie 2013, ținând seama de stadiul cercetărilor penale în momentul respectiv, Guvernul a considerat că înainte de finalizarea cercetărilor nu se putea face nicio speculație cu privire la nerespectarea de către autoritățile naționale a obligațiilor lor pozitive.

81. În orice caz, Guvernul afirmă că autoritățile nu erau la curent cu niciun risc real și iminent care să pună în pericol viața sau integritatea fizică a persoanelor. Pe de altă parte, în opinia sa, obligația pozitivă a statului de a lua

măsuri preventive nu poate fi interpretată ca impunând autorităților o sarcină insuportabilă sau excesivă. Guvernul susține, în special, că lipsa unei evidențe a plantațiilor rutiere este anterioară ratificării Convenției de către România. În aceste condiții, consideră că neluarea unor măsuri preventive în scopul împiedicării concretizării unui risc de deșădăcinare nu poate fi asimilată unei culpe grave sau încălcării cu intenție a obligației de protejare a vieții și citează în acest sens cauza *Berü împotriva Turciei* (nr. 47304/07, 11 ianuarie 2011).

82. Făcând trimitere la actele efectuate de organele de urmărire penală, Guvernul consideră că ancheta efectuată în speță a fost efectivă și aptă să clarifice faptele și răspunderea penală. În plus, arată că reclamantul au fost informați cu privire la desfășurarea anchetei, precum și cu privire la actele efectuate de parchet și de poliția rutieră, iar avocatul lor a fost informat cu privire la audierea mai multor martori. Aduă că reclamantul au primit din partea autorităților răspunsuri la cererile lor, că punctul lor de vedere a fost luat în considerare în cadrul anchetei și că au avut posibilitatea de a se constitui părți civile în procedură.

83. Guvernul contestă argumentul reclamantilor potrivit căruia ancheta a fost îndreptată în intervalul 2007–2009 împotriva conducătorului autovehiculului, cu motivarea că poliția rutieră a insistat pentru a obține clarificări din partea autorităților implicate cu privire la persoanele răspunzătoare. Aduă că, după anularea ordonanțelor de clasare a urmăririi penale emise de parchet, organele de urmărire penală au efectuat actele de urmărire penală dispuse de instanțe.

84. În final, Guvernul consideră că durata procedurii se explică prin complexitatea cauzei și necesitatea de a lua în considerare numeroase mijloace de probă. Susține că ancheta nu a cunoscut perioade de inactivitate semnificative și că durata acesteia nu a fost nejustificată, chiar dacă admite că efectuarea expertizelor medico-legale și a expertizei silvice a necesitat termene lungi.

2. Motivarea Curții

(a) Cu privire la reacția judiciară necesară în raport cu art. 2 din Convenție: aspectul procedural al acestei dispoziții

(i) Principii generale

85. Curtea amintește că statul, în temeiul obligației sale pozitive de a proteja dreptul la viață, trebuie totodată să se asigure, în cazuri de deces sau vătămare corporală potențial letală, că dispune de un sistem judiciar eficient și independent, care să permită în scurt timp să se stabilească faptele, să fie trași la răspundere vinovații și să acorde victimelor o reparație adecvată (*Ciechońska*, citată anterior, pct. 71; și *Nicolae Virgiliu Tănase*, citată anterior, pct. 157).

86. Curtea amintește apoi că, în caz de ucidere din culpă sau punere în pericol, din culpă, a vieții unei persoane, se poate considera îndeplinită

obligația referitoare la existența unui sistem judiciar eficient dacă sistemul juridic oferă victimelor (sau rudelor acestora) o cale de atac în fața instanțelor civile, fie de sine stătătoare, fie împreună cu o cale de atac în fața instanțelor penale, care poate să ducă la stabilirea eventualelor persoane răspunzătoare și acordarea unei despăgubiri civile corespunzătoare. În cazul în care sunt implicați agenți ai statului sau membri ai anumitor profesii, se pot avea în vedere și măsuri disciplinare (*Nicolae Virgiliu Tănase*, citată anterior, pct. 159). Curtea a descris recent, în cauza *Nicolae Virgiliu Tănase* [citată anterior, pct. 165–171], aspectele care trebuie luate în considerare pentru a califica o anchetă ca fiind „efectivă” în sensul art. 2 din Convenție.

(ii) *Aplicarea acestor principii în prezenta cauză*

87. Curtea observă că Serviciul Rutier a început cercetările penale în ziua accidentului (supra, pct. 9). Îi rămâne să examineze caracterul efectiv al acestora.

88. În această privință, Curtea arată că cercetările menționate au fost afectate de nereguli încă de la început. Astfel, din probele aflate la dosar rezultă că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația de a ridica probe esențiale – este vorba de arborele deznăscut – sau de a le păstra – este vorba de probe ridicate de pe trunchiul și de la rădăcina arborelui (a se vedea, pentru o situație similară, *Ciechońska*, citată anterior, pct. 75; a se vedea, de asemenea, *Nicolae Virgiliu Tănase*, citată anterior, pct. 162, pentru obligația autorităților ca, de îndată ce sunt informate despre un accident de circulație, să depună eforturi rezonabile pentru strângerea probelor].

89. Curtea observă că acest lucru a avut consecințe importante asupra eficienței cercetărilor, dat fiind că primul expert silvic a considerat că nu mai era posibilă efectuarea unei expertize tehnice în speță (supra, pct. 25 și 29), iar al doilea expert nu a fost în măsură să formuleze concluzii oficiale în ceea ce privește deznăscutarea arborelui (supra, pct. 38 și 42). Această carență în strângerea și păstrarea unor probe esențiale a împiedicat de altfel parchetul să afle cauzele deznăscutării arborelui și existența unei eventuale neglijențe din partea autorităților în exercitarea activităților lor (supra, pct. 50).

90. Pe de altă parte, Curtea observă că, înainte ca dosarul de urmărire penală să fie trimis procurorului, în iulie 2009, prin referat cu propunere de clasare întocmit de Serviciul Rutier – și anume timp de 2 ani –, foarte puține acte au fost efectuate de acesta din urmă. Rezultă astfel din propunerea susmenționată că, în această perioadă, nu a fost identificată nicio persoană răspunzătoare, cu excepția conducătorului autovehiculului accidentat (supra, pct. 24).

91. Trebuie constatat, de asemenea, că au fost identificate numeroase lacune ale anchetei chiar de către autoritățile judiciare naționale, în special ca urmare a deficiențelor în administrarea unor probe importante sau în identificarea agenților responsabili (supra, pct. 33 și 52; a se vedea, de asemenea, *Larie și alții împotriva României*, nr. 54153/08, pct. 99, 25 martie

2014). Curtea consideră că motivele care au justificat desființările succesive ale ordonanțelor de clasare emise în cursul urmăririi penale sunt imputabile autorităților naționale (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Cârstea și Grecu împotriva României*, nr. 56326/00, pct. 42, 15 iunie 2006; și *Dâmbean împotriva României*, nr. 42009/04, pct. 45, 23 iulie 2013) și că acestea au cauzat, în plus, prelungirea duratei procedurii. În opinia Curții, pronunțarea unei a doua sentințe penale, în care se considera că nu fuseseră remediate deficiențele cercetărilor constatate anterior de către o instanță, ridică mari îndoieli cu privire la demersul organelor de cercetare și urmărire penală (supra, pct. 52).

92. Curtea observă, de asemenea, că, în cursul anchetei penale, autoritățile judiciare nu au încercat să afle cu precizie rolul jucat de diferitele autorități publice și de angajații fiecăreia dintre aceste autorități în siguranța rutieră, lăsând astfel să persiste neclarități. Ulterior, autoritățile judiciare au stabilit că din cercetările suplimentare nu a rezultat vreun aspect suplimentar de modificare a situației de fapt constatate și nu s-a constatat că a fost încălcată nicio reglementare legală referitoare la siguranța circulației pe drumurile publice. Prin urmare, parchetul a reținut, în concluzie, că era vorba de o dezrădăcinare fortuită, care nu ar fi putut fi prevăzută (supra, pct. 59 și 60).

93. În final, Curtea constată că cercetările s-au finalizat abia după 8 ani și jumătate de la tragicul accident survenit în speță, deși cauza nu prezenta o complexitate deosebită. Apreciază că durata în cauză este nejustificată (a se vedea, pentru o durată totală de 7 ani și 2 luni în contextul unui accident de circulație, *Dâmbean*, citată anterior, pct. 49) și că această durată este imputabilă autorităților care nu au luat măsurile necesare nici la începutul cercetărilor (supra, pct. 88), nici în cursul acestora (supra, pct. 91). În plus, observă că reclamanții au atras atenția autorităților, în mai multe rânduri, asupra duratei procedurii, dar nu au avut succes (supra, pct. 21, 40 și 58).

94. În ceea ce privește posibilitatea reclamanților de a exercita acțiuni civile pentru a supune instanței examinarea răspunderea DRDP sau a Romsilva sau a angajaților în legătură cu accidentul din 6 august 2007 și a obține obligarea acestora la plata unor despăgubiri, Curtea consideră că, având în vedere principiul potrivit căruia penalul ține în loc civilul, iar hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, o acțiune în răspundere civilă delictuală împotriva instituțiilor și a persoanelor sus-menționate nu avea, în prezenta cauză, șanse reale de a fi examinată înainte de soluționarea definitivă a acțiunii penale (*Gina Ionescu împotriva României*, nr. 15318/09, pct. 44, 11 decembrie 2012). Pe de altă parte, ținând seama de termenul de 8 ani și 6 luni care s-a scurs între începerea cercetărilor penale și încetarea definitivă a acestora și ținând seama de faptul că probe esențiale pentru stabilirea răspunderii penale nu au fost strânse și păstrate de autorități (supra, pct. 88), Curtea consideră că, în circumstanțele foarte specifice ale cauzei, ar fi excesiv să li se solicite reclamanților să introducă o nouă acțiune pentru a obține

stabilirea eventualei răspunderi, în raport cu accidentul, a instituțiilor publice în cauză și a angajaților lor (a se vedea în acest sens, *Elena Cojocaru împotriva României*, nr. 74114/12, pct. 122, 22 martie 2016; și *Mircea Pop împotriva României*, nr. 43885/13, pct. 59-60, 19 iulie 2016).

95. În lumina celor de mai sus, nu se poate considera că sistemul judiciar român, astfel cum a fost pus în aplicare în speță, a făcut posibilă stabilirea rolului și deplinei răspunderi a agenților sau autorităților statului în accidentul în cauză (*Ciechońska*, citată anterior, pct. 78).

96. Prin urmare, a fost încălcat art. 2 din Convenție sub aspect procedural.

(b) Cu privire la măsurile pozitive pentru protejarea vieții în sensul art. 2 din Convenție: aspectul material al acestei dispoziții

(i) Principii generale

97. Curtea amintește că prima teză a art. 2, care se înscrie printre dispozițiile primordiale ale Convenției și care consacră una dintre valorile fundamentale ale societăților democratice care alcătuiesc Consiliul Europei, impune statului obligația nu numai de a nu provoca „intenționat” moartea cuiva, ci și de a lua măsurile necesare pentru a proteja viața persoanelor aflate sub jurisdicția sa [*Calvelli și Ciglio împotriva Italiei* (MC), nr. 32967/96, pct. 48, CEDO 2002-I; și *Fernandes de Oliveira împotriva Portugaliei*, nr. 78103/14, pct. 104, 31 ianuarie 2019].

98. Această obligație pozitivă materială implică pentru stat o îndatorire esențială de a asigura dreptul la viață prin instituirea unui cadru legislativ și administrativ care să descurajeze punerea în pericol a dreptului respectiv. Aceasta se aplică în contextul oricărei activități, publice sau nu, de natură să ridice problema dreptului la viață [*Öneryıldız împotriva Turciei* (MC), nr. 48939/99, pct. 71, CEDO 2004-XII; și *Ciechońska*, citată anterior, pct. 63]. Implică, de asemenea, instituirea de către stat a unui cadru de reglementare care obligă instituțiile, indiferent dacă sunt private sau publice, să ia măsuri adecvate pentru a asigura protecția vieții persoanelor (*Nicolae Virgiliu Tănase*, citată anterior, pct. 135, și jurisprudența citată).

99. Curtea a statuat deja că obligațiile pozitive sus-menționate impun statelor să adopte norme care urmăresc protejarea siguranței persoanelor în spațiile publice și asigurarea funcționării eficiente a acestui cadru de reglementare (*Ciechońska*, citată anterior, pct. 69).

100. Desigur, în opinia Curții, nu este exclus ca actele și omisiunile autorităților în cadrul politicilor de securitate în spațiul public să poată, în anumite împrejurări, să angajeze răspunderea acestora în raport cu aspectul material al art. 2 din Convenție. Totuși, odată ce un stat contractant a adoptat, pentru a proteja persoanele care se află în această situație, un cadru legal general și o legislație adaptată diferitor contexte pe care le oferă spațiul public, Curtea nu poate admite că probleme precum o eroare de judecată din partea unui intervenient sau o coordonare necorespunzătoare între diferiți profesioniști, indiferent dacă sunt publici sau particulari, sunt suficiente în

sine pentru a obliga acest stat să răspundă în temeiul obligației pozitive de a proteja dreptul la viață care îi revenea în temeiul art. 2 din Convenție.

101. În plus, aceste obligații pozitive trebuie interpretate astfel încât să nu fie impusă autorităților o sarcină excesivă, ținând seama în special de imprevizibilitatea comportamentului uman și de alegerile operaționale care trebuie făcute în materie de priorități și de resurse (*Ciechońska*, citată anterior, pct. 64).

102. În ceea ce privește alegerea unor măsuri concrete specifice, Curtea a declarat în mai multe rânduri că, în cazurile în care statul este obligat să ia măsuri pozitive, alegerea acestora ține, în principiu, de marja de apreciere a acestuia din urmă (*Öneryıldız*, citată anterior, pct. 107). Amintește că, având în vedere diversitatea mijloacelor de natură să garanteze drepturile protejate de Convenție, imposibilitatea statului în cauză de a aplica o anumită măsură prevăzută de dreptul intern nu îl împiedică să își îndeplinească obligația pozitivă în alt mod (*Ciechońska*, citată anterior, pct. 65).

103. În vederea examinării pe care Curtea o efectuează într-o cauză determinată, problema dacă statul nu și-a îndeplinit obligația de reglementare necesită din partea Curții o apreciere concretă, nu abstractă, a neregulilor invocate (*Ciechońska*, citată anterior, pct. 70).

(ii) Aplicarea acestor principii în prezenta cauză

104. Curtea observă, cu titlu introductiv, că reclamantii nu critică în fața sa lipsa unui cadru de reglementare în materie de siguranță pe drumurile publice sau o neregulă sistemică la nivelul protecției persoanelor aflate pe drumurile publice din cauza neîntreținerii arborilor: aceștia se limitează să reproșeze autorităților naționale competente că nu au luat măsurile corespunzătoare pentru a preveni accidentul (supra, pct. 78).

105. Or, deși reclamantii critică caracterul corespunzător al măsurilor luate de autoritățile publice competente pentru a garanta siguranța pe drumurile publice, Curtea amintește totuși că nu este de competența sa să pună în discuție măsurile luate de autoritățile interne, întrucât alegerea acestora ține, în principiu, de marja de apreciere a statelor (*Öneryıldız*, citată anterior, pct. 107; și *Fatih Çakır și Merve Nisa Çakır împotriva Turciei*, nr. 54558/11, pct. 45 și 47, 5 iunie 2018). Curtea consideră astfel că, în prezenta cauză, le revenea autorităților naționale sarcina de a stabili măsurile corespunzătoare care trebuiau luate și reviziile necesare ale arborilor situați de-a lungul drumului, pentru a garanta siguranța persoanelor pe drumurile publice.

106. Curtea observă că din probele aflate la dosar rezultă că, în momentul accidentului, exista la nivel național o legislație privind siguranța circulației pe drumurile naționale și în special întreținerea și supravegherea arborilor situați de-a lungul drumurilor. Statul român a adoptat mai multe norme, inclusiv de drept silvic, în vederea prevenirii accidentelor provocate de plantațiile rutiere. Aceste norme se referă la evidența, paza sau tăierea acestor

plantații, precum și diferitele tipuri de revizii, periodicitatea lor sau personalul responsabil să le efectueze (supra, pct. 61–67).

107. Atunci când, precum în cazul de față, necesitatea măsurilor de securitate pentru prevenirea riscurilor potențiale pentru viață a fost stabilită de autoritățile naționale, orice omisiune în menținerea eficacității acestor măsuri ar trebui să fie supravegheată strict de instanțele naționale, în special atunci când se susține că aceste omisiuni au cauzat vătămarea gravă sau moartea. În această ipoteză, Curtea trebuie să cerceteze dacă prin mecanismele existente se puteau clarifica împrejurările și cauzele accidentului (a se vedea în acest sens *Fatih Çakır și Merve Nisa Çakır*, citată anterior, pct. 42 și 48). Acest aspect ține totuși de obligația procedurală a statului menționată supra, la pct. 87–96 [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Lopes de Sousa Fernandes împotriva Portugaliei* (MC), nr. 56080/13, pct. 199, 19 decembrie 2017].

108. Ținând seama de cele de mai sus, Curtea consideră că în prezenta cauză nu a fost identificată neîndeplinirea de către stat a obligației care îi revenea, respectiv de a proteja dreptul la viață al reclamantilor.

109. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 2 din Convenție sub aspect material.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

110. Invocând art. 6 § 1 din Convenție, reclamantii denunță durata cercetărilor penale, pe care o încadrează ca nerezonabilă. Partea relevantă în speță a art. 6 § 1 din Convenție prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa [...]”

111. Curtea observă că, astfel cum este formulat de reclamantii, prin acest capăt de cerere se urmărește criticarea duratei cercetărilor penale având ca obiect condamnarea din punct de vedere penal a persoanelor răspunzătoare pentru vătămarea corporală a reclamantilor și pentru decesul rudelor acestora. Or, Convenția nu garantează ca atare un drept la urmărirea penală sau condamnarea terților [*Perez împotriva Franței* (MC), nr. 47287/99, pct. 70, CEDO 2004-I; și *Gorou împotriva Greciei (nr. 2)* (MC), nr. 12686/03, pct. 24, 20 martie 2009]. Rezultă că acest capăt de cerere este incompatibil *ratione materiae* cu dispozițiile Convenției în sensul art. 35 § 3 lit. a) și trebuie respins în temeiul art. 35 § 4.

112. Chiar și presupunând că reclamantii urmăresc să se plângă de durata acțiunii civile asociate acțiunii penale (supra, pct. 13 și 47), Curtea amintește că, în cauza *Brudan împotriva României* (nr. 75717/14, pct. 88 și 89, 10

aprilie 2018), a constatat că, începând cu 22 martie 2015, acțiunea în răspundere civilă delictuală constituia o cale de atac efectivă pentru plângerea la nivel intern cu privire la durata unei proceduri. În prezenta cauză, procedura internă s-a încheiat la 16 februarie 2016 (supra, pct. 60), dată la care acțiunea în răspundere civilă delictuală constituia o cale de atac efectivă pe care reclamantii ar fi trebuit să o epuizeze. Rezultă că acest capăt de cerere trebuie să fie respins pentru neepuizarea căilor de atac interne, în temeiul art. 35 § 1 și 4 din Convenție.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

113. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

114. Reclamanta solicită 1 000 000 de euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciu moral suferit ca urmare a decesului rudelor sale în urma accidentului din 6 august 2007, care, în opinia sa, a privat-o în plus de sprijinul financiar acordat de părinții săi. În plus, cei doi reclamantii solicită fiecare 500 000 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral pe care susțin că l-au suferit din cauza vătămării corporale și a situației, stresante în opinia lor, în care s-au aflat de la începutul cercetărilor penale.

115. În prezenta cauză, Guvernul consideră că prejudiciul moral ar fi compensat suficient prin constatarea unei încălcări și că, în orice caz, având în vedere jurisprudența Curții în materie, sumele solicitate sunt excesive.

116. Curtea amintește că singura constatare a unei încălcări are ca obiect în prezenta cauză aspectul procedural al art. 2 din Convenție. Pronunțându-se în echitate și ținând seama de faptul că reclamanta a fost ea însăși victima unei încălcări a art. 2 din Convenție și că a acționat în prezenta procedură în numele părinților săi și al fratelui său decedați, Curtea consideră că este necesar să i se acorde 20 000 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral. În plus, pronunțându-se tot în echitate, Curtea consideră că reclamantului trebuie să i se acorde 5 000 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de judecată

117. Reclamantii solicită, de asemenea, 2 000 EUR pentru cheltuielile de judecată suportate în fața instanțelor interne și a Curții. Aceștia depun documente justificative – în cuantum de 7 647,41 lei românești (RON), respectiv 1 734 EUR – reprezentând onorariile avocatului și expertului,

cheltuieli judiciare, taxe poștale și cheltuieli de deplasare, precum și cheltuieli pentru efectuarea de fotocopii.

118. Guvernul consideră că nu există o legătură de cauzalitate între încălcările pretinse și cheltuielile solicitate pentru procedura în fața instanțelor interne, fiind de părere că numai cheltuielile de corespondență cu Curtea pot să fie rambursate. Mai precizează că reclamanții nu i-au transmis nici contractul de asistență judiciară, prin care se stabilea onorariul avocatului lor, nici centralizatorul cu orele lucrate efectiv de aceasta. În aceste condiții, Guvernul consideră că este imposibil de stabilit o legătură de cauzalitate între aceste cheltuieli și pretinsele încălcări ale Convenției. În final, acesta susține că nu toate cheltuielile de deplasare au fost necesare: potrivit afirmațiilor sale, prezența reclamanților în toate fazele anchetei nu era necesară, iar chitanțele prezentate în fața Curții nu atestă că deplasările menționate au fost efectuate în interesul anchetei.

119. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În prezenta cauză, ținând seama de documentele de care dispune și de jurisprudența sa, Curtea consideră rezonabilă suma de 1 734 de euro pentru cheltuielile de judecată aferente procedurii naționale și procedurii în fața sa și o acordă în solidar reclamanților.

C. Dobânzi moratorii

120. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA

1. *Declară*, în unanimitate, cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 2 din Convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;
2. *Hotărăște*, în unanimitate, că a fost încălcat art. 2 din Convenție în măsura în care autoritățile statului pârât nu au desfășurat o anchetă efectivă cu privire la împrejurările accidentului din 6 august 2007;
3. *Hotărăște*, cu șase voturi la unu, că nu a fost încălcat art. 2 din Convenție sub aspect material;
4. *Hotărăște*, cu șase voturi la unu, că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie

convertite în moneda națională a statului pârât la rata aplicabilă la data plății:

- a) reclamantei: 20 000 EUR (douăzeci de mii de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;
 - b) reclamantului: 5 000 EUR (cinci mii de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;
5. *Hotărăște*, în unanimitate, că statul pârât trebuie să plătească în solidar reclamanților, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, 1 734 de euro (o mie șapte sute treizeci și patru de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de către reclamanți, pentru cheltuielile de judecată, care trebuie convertită în moneda statului pârât la rata aplicabilă la data plății;
6. *Hotărăște*, în unanimitate, că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
7. *Respinge*, cu șase voturi la unu, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la 24 martie 2020, în temeiul art. 77 § 2 și art. 77 § 3 din Regulamentul Curții.

Andrea Tamietti
Grefier

Jon Fridrik Kjølbrot
Președinte

La prezenta hotărâre este anexată, în conformitate cu art. 45 § 2 din Convenție și art. 74 § 2 din Regulament, opinia separată a domnului judecător Pinto de Albuquerque.

J.F.K.
A.N.T.

OPINIA PARȚIAL DISIDENTĂ A DOMNULUI JUDECĂTOR PINTO DE ALBUQUERQUE

Introducere

În prezenta cauză, majoritatea concluzionează că nu a fost încălcat art. 2 din Convenție sub aspect material. În acest scop, invocă marja de apreciere a statelor în alegerea măsurilor pe care autoritățile publice competente le iau pentru a garanta siguranța pe drumurile publice și existența unei legislații privind întreținerea și supravegherea arborilor situați de-a lungul drumurilor naționale. Problema instituirii unui cadru legislativ a rămas însă irelevantă.

M-am pronunțat deja în mai multe rânduri împotriva acestei tendințe a Curții de a banaliza încălcările dreptului la viață, în special atunci când acestea rezultă dintr-o eroare de judecată sau dintr-o coordonare necorespunzătoare între diverși profesioniști, fie publici fie particulari. Preocuparea manifestată de Curte de a nu impune autorităților o sarcină excesivă ținând seama în special de alegerile operaționale care trebuie făcute în materie de priorități și de resurse riscă să golească de substanța sa dreptul la viață, protejat de Convenție, așa cum se întâmplă în prezenta cauză.

În fapt

Reclamanții au fost victimele unui accident grav, provocat de deșchiderea și căderea unui arbore situat de-a lungul unui drum public: părinții reclamantei au decedat, iar reclamanții au suferit leziuni care au necesitat numeroase zile de îngrijiri medicale.

S-a stabilit în cursul cercetărilor că autoritățile chemate în judecată de reclamanți erau responsabile pentru întreținerea zonelor situate de-a lungul drumurilor naționale. Din înscrisurile obținute în cursul cercetărilor penale a reieșit existența unui șanț de colectare a apelor pluviale și a unor infiltrații de apă de-a lungul drumului și se arăta că DRDP nu solicitase în mod explicit marcarea arborilor la niciunul dintre centrele Romsilva (supra, pct. 60). Cu toate acestea, în pofida acestor elemente și deși au reținut existența unor „inactivități” din partea autorităților în cauză (supra, pct. 60), instanțele interne au hotărât că, în lipsa unei expertize a trunchiului arborelui care ar fi permis să se determine cauza deșchidării, nu se putea stabili rolul fiecăreia dintre autorități în accident și, prin urmare, existența unei eventuale neglijențe (supra, pct. 30 și 50).

Or, în opinia mea, în împrejurările excepționale ale cauzei, punerea în aplicare a normelor de siguranță necesită o examinare mai strictă.

În această privință, observ în primul rând că, potrivit DRDP, gospodărirea plantațiilor rutiere era de competența sa, dar că sarcina de a efectua operațiunile de identificare, revizie și marcarea în vederea tăierii arborilor îi revenea personalului Romsilva. Tot potrivit DRDP, inspectoratele silvice

teritoriale erau obligate să controleze modul de gospodărire a vegetației forestiere și să încheie procese-verbale de constatare în care să consemneze și măsurile ce trebuie luate (supra, pct. 36 și 49). În schimb, la rândul lor, autoritățile silvice au considerat că erau obligate doar să efectueze marcarea arborilor în vederea tăierii lor, la cererea autorităților rutiere (supra, pct. 17 și 35) și au negat orice obligație de a controla modul de gospodărire a vegetației forestiere situate de-a lungul drumurilor (supra, pct. 55 *in fine*).

În al doilea rând, observ că din probele aflate la dosar reiese că angajații autorităților rutiere, deși aveau cunoștință de existența normelor care stabilesc vârsta după care trebuia tăiat un arbore, au precizat că nu dispun de informații cu privire la data plantării arborilor (supra, pct. 49). În plus, potrivit declarațiilor făcute de acești angajați în cursul cercetărilor, nu exista nicio normă prin care să se stabilească vârsta de la care un arbore trebuia tăiat și nicio evidență în acest scop (supra, pct. 55) și, în orice caz, verificarea vârstei unui arbore nu intra în atribuțiile lor (supra, pct. 37 și 55).

În opinia mea, aceste afirmații arată nu doar că punerea în aplicare a cadrului de reglementare existent era vădit deficitară, ci și că acest cadru nu era suficient de clar pentru a permite o protecție efectivă a dreptului la viață al persoanelor în cauză. În această privință, este elocventă tăcerea organelor de cercetare penală cu privire la problema repartizării răspunderii diferitor autorități implicate în prezenta cauză.

Obligația pozitivă a statului de a întreține arborii situați de-a lungul drumurilor publice

Prezenta cauză oferă ocazia de a preciza dacă păstrarea siguranței persoanelor pe drumurile publice, în special prin întreținerea arborilor situați pe marginea drumurilor publice, era asimilabilă unei activități cu caracter periculos similară celor cu caracter industrial sau ecologic.

Circulația pe drumurile publice prezintă un grad de pericolozitate care o apropie de activitățile periculoase cu caracter industrial sau ecologic, ținând seama de riscul ridicat la care sunt expuse persoanele aflate pe drumurile publice. Astfel, statul, prin diferitele autorități care îl compun, are obligația pozitivă de a interveni în întreținerea drumurilor publice și, în special, în întreținerea arborilor situați de-a lungul acestora, pentru a asigura protecția persoanelor aflate pe drumurile publice.

Prin urmare, în raport cu art. 2 din Convenție, autoritățile naționale au obligația materială pozitivă de a asigura instituirea unui ansamblu adecvat de măsuri preventive pentru tăierea arborilor în pericol, pentru a reduce pe cât posibil riscul pentru viața persoanelor aflate pe drumurile publice [a se vedea, în acest sens, *Nicolae Virgiliu Tanase împotriva României* (MC), nr. 41720/13, pct. 123, 25 iunie 2019; și *Ciechonska împotriva Poloniei*, nr. 19776/04, pct. 69, 14 iunie 2011].

Încălcarea obligației pozitive în prezenta cauză

În lumina obligațiilor pozitive care decurg din art. 2 din Convenție, consider că se impunea un control atent al arborilor situați de-a lungul drumurilor pentru a asigura siguranța rutieră.

În speță, se poate constata de la bun început că, deși dreptul intern prevedea norme care impuneau obligația de a întocmi o evidență a arborilor plantați de-a lungul drumurilor și perioade exacte pentru durata exploatării diferitelor tipuri de arbori, aceste norme erau, în schimb, lipsite de precizie în ceea ce privește obiectivele reviziilor care trebuiau efectuate. Rezultă că, cu excepția referirii la verificarea vizuală a stării generale a acestor plantații de către angajații autorităților rutiere [art. 6 alin. (1), art. 9 alin. (2) lit. h) și art. 22 alin. (1) lit. f) din Instrucția nr. 504/2007], normele nu cuprindeau nicio dispoziție privind modalitățile de constatare a viciilor ascunse ale arborilor.

În continuare, în ceea ce privește punerea în aplicare a acestor norme de siguranță rutieră, rezultă, având în vedere înscrisurile aflate la dosar, că, în pofida caracterului lor obligatoriu din punct de vedere juridic, acestea nu erau cunoscute și aplicate în mod riguros de autorități [a se vedea, *a contrario*, *Bône împotriva Franței* (dec.), nr. 69869/01, 1 martie 2005].

Astfel, din aceleași înscrisuri rezultă că, în îndeplinirea atribuțiilor lor, personalul sus-menționat se limita la o verificare prin vizualizare a stării generale a arborilor și nu verificau existența unor vicii ascunse, nici impactul acestora asupra siguranței rutiere. Nu numai că acești angajați considerau că nu le revenea sarcina de a verifica acest aspect, dar susțineau că, în orice caz, nu dispuneau nici de mijloace tehnice, nici de formare specializată care le-ar fi permis să depisteze viciile ascunse ale arborilor (supra, pct. 20).

Toate aceste elemente au cu atât mai multă importanță în prezenta cauză cu cât, potrivit expertizei silvice efectuate în prezenta cauză, arborele căzut prezenta un focar de putregai și depășea vârsta recomandată pentru păstrarea acestui tip de arbori (supra, pct. 44). La toate acestea se adaugă concluziile expertizei silvice extrajudiciare din 25 februarie 2010, efectuate de un expert independent la cererea reclamantilor. În concluzii s-au reținut nereguli în activitatea de întreținere a arborilor care constituiau un pericol pentru siguranța publică în zona accidentului, subliniindu-se faptul că DRDP obținuse o autorizație de tăiere a arborilor respectivi în februarie 2007 (supra, pct. 17), dar că nu solicitase marcarea acestora.

În fine, răspunsurile angajaților DRDP și ai Romsilva obținute în cursul cercetărilor lasă să se presupună că aceștia nu erau la curent cu atribuțiile care le reveneau și, cu atât mai puțin, cu atribuțiile pe care fiecare dintre cele două autorități prevăzute de lege să intervină era obligată să le îndeplinească pentru a asigura aplicarea normelor privind siguranța rutieră. Este vorba aici despre o neregulă importantă în coordonarea activității celor două autorități. În speță, această neregulă a împiedicat aplicarea normelor privind siguranța rutieră, astfel încât viața reclamantilor și a rudelor acestora a fost pusă în pericol

(*Nicolae Virgiliu Tănase*, citată anterior, pct. 135). Pe de altă parte, în speță, comportamentul victimelor nu a jucat nici cel mai mic rol în accident (a se vedea, în comparație, *Cavit Tınarlıoğlu împotriva Turciei*, nr. 3648/04, pct. 108, 2 februarie 2016, și cauzele citate).

Concluzie

În lumina celor de mai sus, este evident că statul nu a asigurat instituirea unui cadru legislativ capabil să asigure protecția vieții reclamanților și a rudelor acestora.

Prin urmare, a fost încălcat art. 2 din Convenție sub aspect material.